

Рудик Володимир, Печенюк Алла. Пенсійне забезпечення сільського населення в умовах ринкової глобалізації. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 3-4. С. 133-140.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.03.133>

УДК 631:368.914.2

JEL Classification: G 230; H 530; H 550 ; G 220; I 380

Рудик Володимир

д-р. екон. наук, доцент, зав. кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський, Україна

E-mail: Rudyk_vk@meta.ua

Печенюк Алла

к.е.н., докторант кафедри економіки, підприємництва
торгівлі та біржової діяльності,

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський, Україна

E-mail: dom.alla@meta.ua

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація

Вступ. Дослідження присвячене визначенню рівня пенсійного забезпечення сільського населення в Україні. На сьогодні проблема ефективного пенсійного забезпечення є найгострішою для нашої держави. Адже вирішення цього питання пов'язано із важливим завданням – забезпечення соціального захисту населення.

Методи. Для проведення досліджень використовуються різні економічні методи, спеціальна економічна література, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, пов'язані із соціальним захистом населення та пенсійним страхуванням. Інформаційна база - відповідні нормативні документи, що регулюють функціонування національної пенсійної системи, а також Інтернет-сайти Головного управління Пенсійного фонду України, Державної служби статистики та Верховної Ради України.

Результати. Здійснено оцінку сучасного стану функціонування української пенсійної системи, визначено рівень пенсійного забезпечення українських пенсіонерів. Особливу увагу звернуто на стан пенсійного забезпечення пенсіонерів в сільській місцевості, проаналізовано динаміку зміни їх кількості за досліджуваний період. Визначено тенденції росту заробітної плати і пенсійних виплат сільського населення, проаналізовано фактори, що вплинули на них. На підставі аналізу коефіцієнта заміщення виявлено співвідношення між середньою пенсією і середньою зарплатою в Україні за досліджуваний період, відмічено особливості, що вплинули на величину даного показника в аграрній сфері. Розміри пенсійних виплат є набагато нижчими в порівнянні з більшістю європейських країн і не відповідають загальноприйнятим міжнародним стандартам. Особливо низький рівень пенсійних виплат спостерігається у сільського населення. Він вже на протязі багатьох років є нижчим ніж в середньому по країні. У зв'язку з цим питання пенсійного забезпечення сільського населення потребують додаткового вивчення.

Перспективи. Враховуючи рівень пенсійного забезпечення українських пенсіонерів, виникає потреба в проведенні пенсійної реформи. Обґрунтовано необхідність одночасного використання всіх трьох рівнів вітчизняної пенсійної системи, важливість застосування накопичувальних пенсійних програм для населення.

Ключові слова: система пенсійного страхування, пенсійне забезпечення, пенсійна реформа, мінімальний розмір пенсії сільського населення, національна пенсійна система, накопичувальні пенсійні програми.

Вступ.

Динамічний поступ України в напрямі докорінних змін системи соціального захисту через обов'язкове державне пенсійне страхування населення дістав підтримку в низці законодавчих актів. Обов'язкове державне пенсійне страхування, маючи своє економічне, соціальне, правове та організаційне підґрунтя, займає вагоме місце в економіці нашої країни. Рівень пенсійного забезпечення є показником економічного та соціального становища населення країни. На сьогодні проблема ефективного пенсійного забезпечення є найгострішою для нашої держави. Адже вирішення цього питання пов'язано із важливим завданням – забезпечення соціального захисту населення.

Відповідно до чинного пенсійного законодавства формування сучасної національної пенсійної системи базується на принципах пенсійного страхування, які покладені в основу функціонування кожної її ланки. Це зумовлює створення системи пенсійного страхування, яка повинна відіграти ключову роль у покращенні пенсійного забезпечення громадян пенсійного віку.

Проводячи реформу у сфері пенсійного забезпечення громадян, варто особливу увагу звернути на формування доходів громадян пенсійного віку у сільській місцевості. На сьогоднішній день рівень пенсій сільського населення є низьким і вимагає значного підвищення відповідно до стандартів МОП. Враховуючи, що в Україні відбуваються євроінтеграційні процеси, питання пенсійного забезпечення населення, в тому числі і сільського, мають вирішуватися відповідно до європейських стандартів. У зв'язку з цим вивчення проблем, пов'язаних із пенсійним забезпеченням сільського населення є актуальним і потребує додаткового дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням реформування пенсійної системи на принципах пенсійного страхування, її впливу на розвиток фінансової системи України в сучасних умовах значну увагу у своїх наукових дослідженнях приділяли О. Піщуліна, О. Коваль, Т. Бурлай [11], Е. Лібанова, провідні науковці Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України [9] і багато інших вітчизняних вчених.

Важливість та необхідність поглиблення методичних основ функціонування солідарної пенсійної системи і послідовного формування системи пенсійного страхування, визначення місця Пенсійного фонду України та його взаємозв'язку з іншими органами державної влади, а також розробки й впровадження у практику нових нормативно – правових актів у галузі державного, пенсійного законодавства відмічали у своїй наукових дослідженнях В. Грушко, Ю. Скулиш [10].

Аналіз наукових досліджень показує, що МВФ разом із Світовим банком та іншими міжнародними фінансовими організаціями надають фінансову допомогу в проведенні пенсійних реформ країнам Східної Європи та Україні [13;14;15;16]. Юридична база, розроблена вище згадуваними міжнародними організаціями є орієнтиром і головною підставою для здійснення практичних дій в процесі реформування сфери пенсійного забезпечення, в тому числі і для сільського населення.

Тенденції і особливості пенсійного забезпечення сільського населення в сучасних умовах реформування вітчизняної пенсійної системи не достатньо висвітлені в спеціальній науковій літературі. У зв'язку з цим перед науковцями, фінансистами, спеціалістами у сфері пенсійного забезпечення ставляться завдання більше уваги приділяти дослідженню даних проблем, висвітлювати їх і давати пропозиції для покращення фінансування сільських пенсіонерів.

Мета.

Метою дослідження є визначення стану та рівня пенсійного забезпечення сільського населення, впливу на рівень доходів сільських пенсіонерів проведення пенсійної реформи в Україні і обґрунтування можливостей використання всіх трьох ланок національної пенсійної системи для їх підвищення на найближчу перспективу.

Методологія дослідження.

При написанні наукової статті використовувалися різні методи дослідження. Такі як, балансовий метод, метод статистичних групувань та таблиць, методи аналізу за допомогою узагальнюючих показників: абсолютних і відносних, середніх величин та показників ряду динаміки. Інформаційно-методичною базою при проведенні досліджень послужили перш за все відповідні нормативно-правові документи, які стосуються питань формування і реформування національної пенсійної системи України, такі як: Закони України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (у новій редакції), «Про недержавне пенсійне забезпечення», «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Також було використано Інтернет-сайти Верховної Ради, Головного Управління ПФУ, праці вчених по питаннях соціального і пенсійного страхування.

Результати.

Пенсійна система України перебуває у складному становищі і на сьогоднішній день не може повністю задовольнити необхідні потреби громадян пенсійного віку. Основні показники, що її характеризують, є набагато нижчими ніж у більшості європейських країн і не відповідають рівню міжнародних стандартів у сфері пенсійного забезпечення (табл. 1).

Питома вага пенсіонерів протягом останніх п'яти років складає приблизно 27% всього населення нашої країни. У зв'язку з цим пенсійні виплати займають досить високий відсоток по відношенню до обсягу ВВП країни. Незважаючи на зростання мінімальної і середньої пенсій у країні, середньої заробітної плати за досліджуваний період, їхні розміри не можуть задовольняють потреби українських пенсіонерів і працездатне населення. Коефіцієнт заміщення має динаміку до зниження і у 2018 році рівнявся 42,7%. Це свідчить про те, що обсяги пенсійних виплат для громадян не покривають навіть і половини грошових доходів нинішнього працездатного населення.

Таблиця 1. Основні показники, що характеризують стан пенсійної системи України протягом 2014 -2018 років

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Населення, млн. осіб	45,4	42,8	42,6	42,4	42,2
Кількість пенсіонерів, млн. осіб	13,5	12,3	12,0	11,7	11,3
Пенсіонерів, % від населення	29,8	27,2	27,1	27,6	26,7
Мінімальна пенсія, грн.	949	949	1074	1312	1435
Середня пенсія, грн.	2065,4	2177,5	2288,7	2408,0	3332,4
Середня заробітна плата, грн.	3149,9	3661,4	4482,4	6273,4	7810,7
Співвідношення між мінімальною і середньою пенсіями, %	62,2	60,0	63,2	54,5	43,1
Дефіцит бюджету ПФУ, млрд грн	19,0	92	145	141,5	139
Співвідношення між мінімальною пенсією і середньою заробітною платою, %	30,1	25,9	24,0	20,9	18,4
Коефіцієнт заміщення,%	48,45	45,61	42,39	38,4	42,7

Джерело: [8]

Фінансовий аспект у пенсійній сфері є надзвичайно важливим, адже громадяни пенсійного віку становлять майже третину всього населення країни. Забезпечити фінансовими ресурсами їхні потреби є одним із основних завдань державних фінансових інститутів. Однією із причин такого значного об'єму дефіциту ПФУ, на думку багатьох фінансових експертів, є значна частка тіньової економіки. Із 26 млн. працездатного населення в країні сплачує єдиний соціальний внесок тільки 10 млн чол. [7]. І це створює проблему, тому що сплата єдиного соціального внеску є основним джерелом фінансування солідарної пенсійної системи. Виведення виробництва із тіньової економіки повинно сприяти скороченню дефіциту ПФУ і збільшенню фінансових надходжень у його доходну частину.

Солідарна пенсійна система України, вже на протязі п'яти останніх років, не може

самостійно справитися із фінансуванням пенсійних виплат. Власних фінансових ресурсів не вистачає, про що свідчить дефіцит Пенсійного фонду України.. Особливо він збільшився у 2016 – 145 млрд. грн., та у 2017 – 141,5 млрд. грн.(табл. 2). У 2018 році дефіцит Пенсійного фонду України залишається достатньо високим – понад 139 млрд грн. [8]. Це призводить до залучення коштів із Державного бюджету держави, адже згідно із чинним вітчизняним пенсійним законодавством дефіцит ПФУ покривається саме із нього.

У 2017 році із 11,7 млн. пенсіонерів 8 млн. отримує мінімальну пенсію 1312 грн., що становить близько 50% від вартості споживчого кошика – фактичного прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Середній розмір пенсії по Україні у 2017 року становив 2408 грн. і це означає, що більшість пенсіонерів живе за межею бідності [8]. Всі ці цифри свідчать про кризовий фінансовий стан у солідарній пенсійній системі.

У сучасних умовах основна проблема чинної солідарної системи пенсійного забезпечення в Україні пов'язана з демографічною ситуацією – старінням населення. Демографічні тенденції вже тривалий період свідчать про збільшення частки громадян пенсійного віку і відповідно зменшення питомої ваги працездатного населення і населення молодших вікових груп. Основними чинниками, які вплинули на такі тенденції в демографічній сфері, виступають низька народжуваність і зростання очікуваної тривалості життя.

Відповідно до розрахунків міжнародних експертів, скорочення населення в Україні є найшвидшим у світі і складає 0,73% за рік. З 1991 року населення України скоротилося майже на 6,5 млн. осіб. Питома вага пенсіонерів в 2018 році досягла 26,7% до загальної кількості населення. За прогнозами фахівців з аналітично – дорадчого центру Блакитної стрічки, у 2050 році частка осіб пенсійного віку в Україні при збереженні таких тенденцій може досягти 38% [12, с. 22]. Дані цифри ще раз підтверджують, що Україна, якщо не проводити реформування пенсійної системи, буде мати наростаючу з кожним роком проблему з виплати пенсій за віком.

Оцінюючи стан пенсійного забезпечення громадян пенсійного віку в цілому по країні, додаткового вивчення потребує визначення і характеристика рівня пенсійних доходів сільського населення в умовах проведення пенсійної реформи.

Негативні демографічні тенденції, що проявляються у суспільстві стосуються і аграрної сфери. У сільській місцевості вони супроводжуються низькою народжуваністю, яка вже не забезпечує навіть простого відтворення поколінь. В результаті почав розвиватися інтенсивний процес старіння населення і, відповідно, збільшувалося демографічне навантаження. Станом на 1 січня 2019 року в Україні проживало 12 896, 5 тис. осіб сільського населення. Тільки за останні п'ять років воно зменшилося на 348,5 тис. осіб, тоді як міське населення скоротилося на 188,2 тис. осіб [7]. Ці дані свідчать про те, сільське населення зменшується швидшими темпами.

Сільське населення домінувало в країні до середини 60 – х років минулого століття. Починаючи з 70 – х років ХХ ст., у структурі всього населення починає переважати міське населення. Протягом останніх десятиріч частка сільського населення продовжує зменшуватися. Якщо у 1990 році вона становила 32,7% до загальної чисельності населення, то на початок 2019 року зменшилася до 31,0% і складає менше третини всього населення України. За цей період сільське населення скоротилося майже на 3 млн. осіб.

Аналізуючи динаміку кількості пенсіонерів, що проживають у сільській місцевості необхідно відмітити, що вона, протягом останніх п'ятнадцяти років, зменшувалася. Так, у 2018 році у сільській місцевості проживало 3,7 млн. пенсіонерів, що на 1,7 млн. осіб менше ніж у 1999 році (табл. 2). Питома вага сільських пенсіонерів у загальній чисельності населення України у 2018 році становила тільки 8,7%, що, у порівнянні з 2010 роком, на 0,6% менше. Менша частка пенсіонерів сільської місцевості порівняно з міськими і у їх загальній чисельності. У 2018 році вона дорівнювала 31,6% і мала тенденцію до зниження порівняно з 2001 роком на 10,5%.

Таблиця 2. Динаміка зміни кількості пенсіонерів у сільській місцевості

Показники	1999 р.	2001 р.	2010 р.	2015р.	2016р.	2017 р.	2018р.
Загальна кількість населення, млн. осіб	49,9	48,9	46,0	45,4	42,8	42,6	42,4
Всього пенсіонерів, млн осіб	14,4	14,4	14,4	13,5	12,3	12,0	11,7
Пенсіонери, що проживають в сільській місцевості млн осіб	5,4	5,8	4,3	4,0	3,9	3,8	3,7
Частка сільських пенсіонерів до загальної кількості пенсіонерів, %	37,7	40,1	30,0	29,6	31,7	31,7	31,6
Частка сільських пенсіонерів у загальній кількості населення, %	10,8	11,9	9,3	8,8	9,1	8,9	8,7

Джерело: [8].

Важливим показником, що характеризує рівень пенсійного забезпечення громадян пенсійного віку у сільській місцевості, як і в цілому по країні, є коефіцієнт заміщення. Рівень середньої заробітної плати в сільському господарстві, протягом досліджуваного періоду нижчий, ніж в середньому по Україні, що підтверджують дані таблиці 3. Відповідно це вплинуло на величину коефіцієнта заміщення, який в сільському господарстві значно перевищує його розміри у середньому по країні. У 2018 році співвідношення між середньою пенсією та середньою зарплатою в сільському господарстві становило 54,5%, що на 11,8 пункти більше ніж в середньому по Україні. Варто зазначити, що у 2014 і 2015 роках, даний показник був на рівні відповідно 79,7% і 76,9%. Проте, це не свідчить, що пенсійні доходи пенсіонерів у сільській місцевості вищі ніж у інших категорій громадян пенсійного віку по країні, а ще раз підтверджує невисокий рівень доходів працездатного населення аграрній сфері.

Таблиця 3. Динаміка коефіцієнта заміщення в сільському господарстві і в цілому по Україні

Період (рік)	Середня заробітна плата, грн.		Середня пенсія по Україні, грн.	Співвідношення між середньою пенсією та середньою зарплатою, %	
	по Україні	в сільському господарстві		по Україні	в сільському господарстві
2006	1041	553	406,8	39,1	73,6
2007	1351	733	478,4	35,4	65,2
2008	1806	1076	751,4	41,6	69,8
2009	1906	1206	898,4	47,1	74,5
2010	2239	1430	999,0	44,6	69,9
2011	2370,53	1800	1121,8	47,3	62,3
2012	2752,95	2023	1253,3	45,5	62,0
2013	2979,46	2270	1470,7	47,2	64,8
2014	3149,9	2589	2065,4	48,45	79,7
2015	3661,4	2848	2177,5	45,61	76,9
2016	4482,4	3450	2288,7	42,39	66,3
2017	6273,4	5126	2408,0	38,4	46,9
2018	7810,7	6120	3332,4	42,7	54,5

Джерело: [7; 8].

Враховуючи таке складне фінансове становище сільських пенсіонерів, перед науковцями, спеціалізованими фінансовими інститутами, стоїть завдання пошуку нових фінансових ресурсів для пенсійної сфери, реформування національної пенсійної систем з метою використання різноманітних пенсійних програм для громадян.

Серед додаткових джерел підвищення доходів громадян пенсійного віку можуть бути накопичувальні пенсійні програми як добровільного, так і обов'язкового характеру. Добровільні накопичувальні пенсійні програми пропонує третій рівень національної пенсійної системи – недержавне пенсійне забезпечення, а використання загальнообов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування може бути тільки після запровадження її другого рівня. Для того щоб сільське населення долучилося до накопичувальних пенсійних програм, потрібно розробити такий механізм їх використання, який підвищив довіру до них громадян, зацікавив їх у

фінансовому аспекті і мав достатньо обґрунтоване правове поле регламентування економічних відносин у них. У вирішенні цих питань важливу роль повинні зіграти фахівці, які мають практичний досвід роботи з даними типами пенсійних програм, науковці, представники відповідних фінансових інститутів держави, роботодавці і громадські організації.

Висновки і перспективи.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що, протягом останніх років кількість пенсіонерів в сільській місцевості продовжує зменшуватися, як і всього населення в цілому в цій сфері. Починаючи з 2010 року їх частка становить менше третини у загальній кількості пенсіонерів у нашій країні і надалі має тенденцію до зниження. На перший погляд високий розмір коефіцієнта заміщення дає підстави стверджувати про високі пенсійні доходи сільських пенсіонерів, але, враховуючи невисоку середню зарплату у цій галузі економіки, необхідно зазначити, що у вартісному значенні вони нижчі, ніж у інших галузях економіки країни і нижчі за середні розміри в Україні. Рівень пенсій сільських пенсіонерів не забезпечує у достатній мірі їх потреб, тому їх пенсійні доходи потрібно збільшувати, шукаючи нові фінансові ресурси для цього.

Трансформація пенсійної системи в Україні почала здійснюватися під впливом багатьох факторів, серед яких найбільш вагомим є демографічна криза. Безумовно, тривала економічна криза в Україні вкрай загострила проблеми фінансового забезпечення пенсіонерів, в тому числі в сільській місцевості. Проте, навіть за умов економічного зростання, прискорені демографічні зміни, зумовлені значним зменшенням народжуваності, зростанням смертності населення працездатного віку та формуванням від'ємного сальдо зовнішньої міграції, не дають можливості стабільно функціонувати пенсійній системі будь-якої країни. Тому демографічна проблема є актуальною не лише для України. На нинішньому етапі розвитку світового суспільства такі тенденції спостерігаються в багатьох розвинених країнах світу. Вже зараз вік 21% населення Європейського Союзу перевищує 65 років. За прогнозами фахівців, до середини XXI ст. цей показник досягне 34%, що невідворотно позначиться на економічній активності країн Старого Світу. Трохи кращими, але в цілому загрозливими залишаються і світові тенденції. За даними міжнародних фінансових інститутів, у 1950 р. частка людей похилого віку (60 років і старші) становила на планеті 8%, у 2000 р. — 10%, прогноз 2050 р. — 21% [14].

Тому вкрай важливою для покращення пенсійного забезпечення пенсіонерів, в тому числі в сільській місцевості, є, насамперед, стабілізація фінансового стану Пенсійного фонду України і впровадження другого рівня пенсійної системи. Це дозволить диверсифікувати джерела отримання доходів при досягненні пенсійного віку, послабити в подальшому вплив демографічного фактора на стан солідарної пенсійної системи. Крім того практичне використання обов'язкової накопичувальної пенсійної системи дозволить сформувати цілісну національну пенсійну систему, що складається з трьох рівнів, які визначені вітчизняним пенсійним законодавством [1; 2; 3]. Саме необхідність одночасного функціонування всіх трьох рівнів української пенсійної системи буде сприяти послідовному її становленню як цілісного механізму і дасть можливість використовувати солідарні і накопичувальні пенсійні програми, вивести на новий рівень фінансові відносини між основними суб'єктами пенсійної системи.

Список використаних джерел

1. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : Закон України від 8.07.2011 р. № 3668–VI. (Закони України). URL : zakon1.rada.gov.ua. (дата звернення: 28.10.2019).
2. По загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9.07.2003 р. № 1058–IV. (Закони України). URL : zakon1.rada.gov.ua. (дата звернення: 16.10.2019).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій: Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 6614–VII, 2017р. (Закони України). URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 8 .10. 2019).
4. Про основні цілі і норми соціальної політики : Конвенція Міжнародної організації праці від 23 квітня 1964 року за №117.URL: <www.kiev.gov.ua>. (дата звернення: 19.09. 2019).

5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. (Закони України). URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 29.11.2019).
6. Social Security Programs Throughout the World (SSPTW) : сайт. URL: <http://www.sse.gov/policy/docs/progdesc/intlupdate/2014-01/index.html> (дата звернення: 16.10.2019).
7. Державна служба статистики України : сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 29.10.2019)
8. Пенсійний фонд України: сайт. URL: <http://www.pfu.gov.ua/>. (дата звернення: 9 .12.2019).
9. Лібанова Е.М. Пенсійна реформа в Україні: напрямки реалізації (колективна монографія). Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2010. 270 с.
10. Грушко В.І., Скулиш Ю.І, Лаптев С.М., Фатхутдінов В.Г. та ін. Пенсійна система. 4-те вид., доп. і перероб. Київ, 2019. 512 с.
11. Піщуліна О., Коваль О., Бурлай Т. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії. Київ : Центр Разумкова : Видавництво «Заповіт», 2017. 453 с.
12. Свенчинці М., Ткаченко Л., Чапко І. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: прогноз – 2050. Київ : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. 72 с.
13. World Bank Statistics. URL: <http://www5.worldbank.org/eca/russian/data/>. (дата звернення: 20.09.2019).
14. Organization for Economic Cooperation and Development Convention of 14 December 1960. URL: <http://www.oecd.org/daf/corporate/principles>. (дата звернення: 1.12.2019).
15. Convention of the International Labor Organization "On Minimum Standards of Social Security" of June 28, 1952 under No. 102. URL: www.kiev.gov.ua. (дата звернення: 16.09.2019)
16. Establishing a European Pillar of Social Rights. Commission Staff Working Document SWD (2017) 201 final. Brussels : European Commission, 26.04.2017. 77 p. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0201&from=EN>.

Статтю отримано: 24.09.2019 / Рецензування 03.11.2019 / Прийнято до друку: 20.12.2019

Volodymyr Rudyk

D.Sc. (in Economics), Associate Professor
Head of Finance, Banking, Insurance and Electronic Payment Systems Department
State Agrarian and Engineering University in Podilya
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: Rudyk_vk@meta.ua

Alla Pecheniuk

Ph.D. (in Economics), Candidate on Doctor Degree,
State Agrarian and Engineering University in Podilya
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: dom.alla@meta.ua

PENSION PROVISION OF RURAL POPULATION IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION OF THE MARKET

Abstract

Introduction. The study is devoted to determining the level of pension provision of rural population in Ukraine. Today, the problem of effective retirement provision is the most acute in our country. After all, the solution to this problem is connected with the important task - ensuring social protection of the population.

Methods. Various economic methods, special economic literature, and the scientific works of domestic and foreign scientists related to social protection of the population and pension insurance are used in carrying out the research. The information base is the relevant regulatory documents governing the functioning of the national pension system, as well as the Internet sites of the Main Directorate of the Pension Fund of Ukraine, State Statistics Service and the Verkhovna Rada of Ukraine.

Results. The current state of the functioning of the national pension system has been assessed and the level of pension coverage for Ukrainian pensioners has been determined. Particular attention is paid to the state of pension provision of pensioners in rural areas; the dynamics of changes in their number over the study period is analysed. The tendencies of

growth of wages and pension payments of the rural population are determined; the factors influencing them are analysed. The analysis of the replacement rate showed the relationship between the average pension and the average salary in the country for the study period; features that influenced the value of this indicator in the agrarian sector are noted.

Discussions. Given the level of pension provision for Ukrainian pensioners, there is a need for pension reform. The size of pension payments is much lower compared to most European countries and does not meet generally accepted international standards. A particularly low level of pension payments is observed among the rural population. It has been for many years lower than the national average. In this regard, the issue of pension provision for the rural population requires additional study. The necessity of simultaneous use of all three levels of the domestic pension system, the importance of the use of funded pension programs for the population is substantiated.

Keywords: pension insurance system, pension provision, pension reform, minimum pension for rural population, national pension system, funded pension programs.

References

1. Pro zakhody shchodo zakonodavchoho zabezpechennia reformuvannia pensiinoi systemy: Zakon Ukrainy vid 8.07.2011 № 3668–VI [On measures to legislatively reform the pension system Law, 3668–VI, Ukraine] (2011). Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua>. [in Ukrainian]
2. Po zahalnoobov'iazkove derzhavne pensiine strakhuvannia vid 9.07.2003 № 1058–IV [Compulsory state pension insurance Law, 1058–IV, Ukraine] (2003). Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua>. [in Ukrainian]
3. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pidvyshchennia pensii : Zakon Ukrainy vid 3.10.2017 № 6614-VII. [On amendments to some legislative acts of Ukraine on raising pensions Law, 6614-VII Ukraine] (2017). Retrieved from // www.rada.gov.ua [in Ukrainian]
4. Pro osnovni tsili i normy sotsialnoi polityky : Konventsiia Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi vid 23.04. 1964 № 117 [On the main goals and norms of social policy International Labor Organization Convention, 117] (1964). Retrieved from <www.kiev.gov.ua>.
5. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254к/96-BP (1996). [The Constitution of Ukraine Law, № 254к/96-BP Ukraine]. Retrieved from <http://www.rada.gov.ua>. [in Ukrainian]
6. Social Security Programs Throughout the World (SSPTW). Retrieved from <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/> [in Ukrainian]
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy : sait [State Statistics Service of Ukraine]. ([http // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)) [in Ukrainian]
8. Pensiyni fond Ukrainy : sait [Pension Fund of Ukraine] (<http://www.pfu.gov.ua/>). [in Ukrainian]
9. Libanova, E.M. (2010). Pensiina reforma v Ukraini: napriamky realizatsii [Pension reform in Ukraine: directions for implementation]. Kyiv: *In–t demografii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M.V. Ptukhy NAN Ukrainy*. [in Ukrainian]
10. Hrushko, V.I., Skulysh, Yu.I., Laptiev, S.M., Fatkhutdinov, V.H., Frantsuz, A.Y., Rumyk, I.I., & Pylypenko, O.O. (2019). Pensiina systema [The pension system, 4d ed.]. Kyiv [in Ukrainian]
11. Pishchulina, O., Koval, O., & Burlai, T. (2017). Finansovi, sotsialni ta pravovi aspekty pensiinoi reformy v Ukraini. Svitovi dosvid ta ukraïnski realii [Financial, social and legal aspects of pension reform in Ukraine. World experience and Ukrainian realities]. Kyiv: *Vydavnytstvo «Zapovit»*. [in Ukrainian]
12. Svenchintski, M., Tkachenko, L., & Chapko, I. (2010). Demografichni ta finansovi peredumovy pensiinoi reformy v Ukraini: prohnaz – 2050 [Demographic and financial preconditions for pension reform in Ukraine: forecast – 2050]. *Analitichno-doradchy tseñtr Blakytnoi strichky*. Kyiv. [in Ukrainian]
13. World Bank Statistics ([https:// http://www5.worldbank.org/eca/russian/data/](https://http://www5.worldbank.org/eca/russian/data/)).
14. Organization for Economic Cooperation and Development Convention (1960). Retrieved from <http://www.oecd.org/daf/corporate/principles>.
15. On Minimum Standards of Social Security International Labor Organization Convention, 102 (1952). Retrieved from <www.kiev.gov.ua>.
16. Establishing a European Pillar of Social Rights. Commission Staff Working Document SWD (2017). 201 final, Brussels: European Commission. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0201&from=EN>.

Received: 09.23.2019 / Review 11.03.2019 / Accepted 12.20.2019

